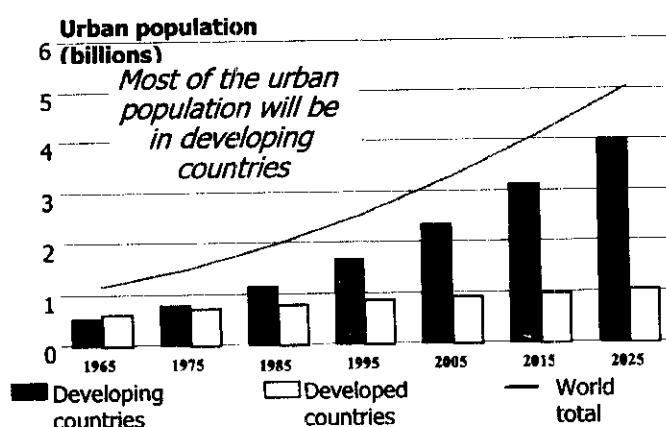


## บทที่ 1 ความเป็นเมืองในโลกยุคปัจจุบัน (Urbanization in Urban World)

### 1) สถานการณ์ปัจจุบัน : การอยู่อาศัยของประชากรโลกในชุมชนเมือง

เมื่อกล่าวถึงคำว่า "ชุมชนเมือง" อาจทำให้นึกไปถึงชุมชนที่ประกอบไปด้วยคนทุกสถานะ ทั้งรายและจนรวมกันอยู่อย่างแออัดในพื้นที่ มีความสมมั่นคงที่มีความซับซ้อนและแตกต่างจากสังคมในชนบท เนื่องจากชุมชนเมืองจะประกอบไปด้วยผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีจำนวนจำกัด คนในชุมชนเมืองซึ่งมักจะมีความเป็นอยู่หนาแน่นมากกว่าชุมชนที่มีขนาดใหญ่ซึ่งมักจะมีปัญหาด้านภาษา เช่น ข้อมูลจากนักวิชาการบางท่าน เช่น วรรมา (C.V.J.Varma) ได้คาดการณ์ไว้ว่าอีก 3-5 ปี (คือปี 2001-2003) ประชากรโลกจะเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 จากจำนวนประชากรโลกประมาณ 6,000 ล้านคน \* โดยเฉพาะเมืองในประเทศกำลังพัฒนา (Developing countries) ในอีก 25 ปีจะมีประชากรเมืองเพิ่มขึ้นอีก 2,000 ล้านคน (UNDP 1998) ดังนั้นจึงไม่เป็นการเกินเลยความจริงว่าในปัจจุบันเราอาศัยอยู่ในโลกของชุมชนเมือง (Urban World) อย่างแท้จริง (Smith 2003) (แผนภาพแสดงให้เห็นถึงอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนเมืองในประเทศกำลังพัฒนาเมื่อเทียบกับในประเทศที่พัฒนาแล้ว)

Urban Population



\* ในขณะที่สำนักงานสำมะโนประชากรสหรัฐอเมริการายงานว่าประชากรโลกมีจำนวนครบ 6,000 ล้านคนในวันที่ 12 ตุลาคม 2542 ("Day of 6 Billion" on October 12, 1999.), (<http://www.census.gov>)

หรือตัวเลขประชากรโลกที่บางสถาบันได้บันทึกและคาดการณ์ไว้ เช่น งานประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Population Division-UNPD: World Population Prospects 1988) ระบุว่าในปี ก.ศ. 1990 ประชากรโลกมี 5,300 ล้านคนและมีการคาดคะเนว่าในปี ก.ศ. 2025 โลกจะมีประชากรเพิ่มเป็น 8,500 ล้านคน ในขณะที่ธนาคารโลกคาดการณ์ว่าเมื่อถึงปี ก.ศ. 2050 ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 10,000-11,000 พันล้านคน เป็นต้น

#### สถิติที่สำคัญของการเพิ่มของประชากรโลก

ประชากรโลก ณ วันที่ 31 ส.ค.2547 เวลา 0:30:06 (GMT) นี้จำนวน 6,389,775,299 คน

#### การคาดการณ์ของประชากร (Monthly World population figures:)

07/01/04	6,377,641,642
08/01/04	6,383,805,814
09/01/04	6,389,969,987
10/01/04	6,395,935,316
11/01/04	6,402,099,489
12/01/04	6,408,064,817
01/01/05	6,414,228,990
02/01/05	6,420,393,163
03/01/05	6,425,960,803
04/01/05	6,432,124,976
05/01/05	6,438,090,304
06/01/05	6,444,254,477
07/01/05	6,450,219,806

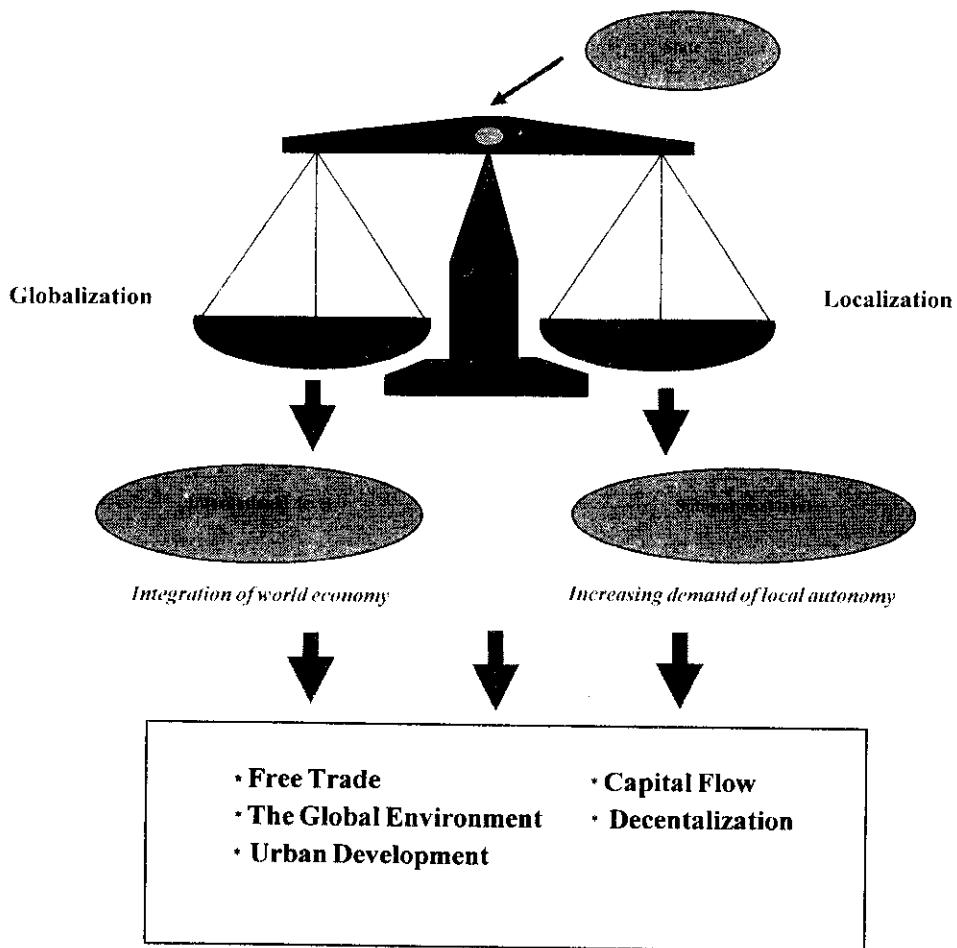
ข้อมูลจาก World POP Clock Projection (<http://www.census.gov/main/www/popclock.html>)

จากแนวโน้มของประชากรที่เพิ่มขึ้นและแนวโน้มของการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองที่เพิ่มนาก เช่น กันนี้จะเห็นได้ว่าเพิ่นที่ชุมชนเมืองจะต้องรับภาระหนักในปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อสังคมและคุณภาพชีวิต เช่น ปัญหาอาชญากรรม ความรุนแรง ความปลดปล่อยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจน การกระจายโอกาสในด้านต่างๆ ไปสู่ประชากรโดยรวม โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและมาตรฐานในการใช้ชีวิตซึ่งควรจะมีในสังคมเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อภาพรวมของชาตินั้นๆ

ในขณะที่โลกกำลังเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาของกลุ่มนักวิชาการของธนาคารโลก (The World Bank Group) พบแนวโน้มการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจในอนาคตที่จะปรากฏให้เห็น เป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้นทั่วไปในโลกคือการแสวงการต่อสู้ระหว่าง โลกาภิวัตน์ กับท้องถิ่นภิวัตน์ (Globalization and Localization) (World Bank 2000) ซึ่งสภาวะการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งการ เตรียมการขององค์กรการทำงานสังคม ชุมชน ประเทศชาติ และประชาคมโลก ที่จะกำหนดทิศทาง และวิถีทัศน์ในการทำงานในอนาคตเพื่อให้เข้าใจและสามารถรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น ภาวะ โลกาภิวัตน์มีมิติของความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในระดับระหว่างประเทศ เช่นแนวทางในการ พัฒนาการค้า การลงทุน การ ไหลเข้า-ออกของเงินทุนที่เปิดกว้างจนกระทั่งเป็นการเปิดเสรี การ พัฒนาชุมชนเมืองและการสร้างความทันสมัยต่างๆ ซึ่งเป็นภาวะที่มีการถ่ายทอดหรือบูรณาการ วัฒนธรรมในระดับโลก หรือในระดับระหว่างประเทศ (International) ในขณะที่ในระดับภายในรัฐ (Sub-nation) ซึ่งแน่นอนว่าต้องมีกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา ประกอบกับปัญหาที่ซับซ้อน มากขึ้นในระดับท้องถิ่น ไม่สามารถสนองตอบหรือแก้ไขได้อย่างเต็มที่ การการณ์ดังกล่าวจึง ผลักดันให้อำนาจของชุมชนหรือท้องถิ่นในระดับราษฎร์ย้ายจริญเดินต่อขึ้น ดังที่ปรากฏในลักษณะ การกระจายอำนาจในการปกครองไปสู่ท้องถิ่น การเกิดขึ้นของชุมชนและความแข็งแกร่งของ ชุมชนเมืองเพื่อที่จะมาต่อสู้เรียกร้อง หรือจัดการกับปัญหาอุปสรรคหรือความซับซ้อนของสังคมที่ นี้เพิ่มมากขึ้นในลักษณะของท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization)\* ซึ่งปรากฏการณ์ทั้งโลกาภิวัตน์และ ท้องถิ่นภิวัตน์จะเป็นภาระหนักของรัฐในแต่ที่ต้องสร้างให้เกิดภาวะที่สมดุลระหว่างภายนอก โดยเฉพาะในเรื่องของความพยายามที่จะบูรณาการเศรษฐกิจโลก กับเศรษฐกิจภายในรัฐ ในฐานะที่ ประชาชนมีความต้องการในการปกครองตนเองอย่างอิสระมากขึ้น (gap)

---

\* หมายเหตุ: ใช้คำว่า ชุมชนชาติ-ไทย



## 2) สัดส่วนผู้คนอาศัยในชุมชนเมืองและจำนวนประชากรในเมืองสำคัญๆ ของโลก

ปัจจุบันมีเมืองขนาดใหญ่ระดับเมืองมหานคร (Metropolitan) ที่มีความเจริญก้าวหน้าและเป็นเมืองขึ้นนำในระดับนานาชาติที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ในขณะเดียวกัน เมืองเหล่านี้ล้วนประสบกับปัญหาและท้าทายที่จากการแก้ไขอยู่ในขณะนี้ โดยเฉพาะในเรื่องการเดินทางและการขนส่ง เช่น ถนนคอนกรีต ปารีส และโตเกียว อย่างไรก็ตามเมืองเหล่านี้ล้วนได้มีการวางแผนการพัฒนาเมืองไว้ล่วงหน้าไว้ เช่น กันด้วยการกำหนดแผนพัฒนาเมืองหรือผังเมืองเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาเมืองและนอกจากนี้ยังมีแผนอื่นๆ ที่สอดประสานกัน ต่อไปนี้เป็นข้อมูลการอยู่อาศัยในชุมชนเมืองและภูมิภาคเมืองที่มีความหนาแน่นในลำดับต้นๆ ของโลก

12 อันดับของเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในโลก (The most populated cities in the world) ปี 2003

Rank	City	Country	Population(million)
1	Seoul	South Korea	10,231,217
2	Sao Paulo	Brazil	10,009,231
3	Bombay	India	9,925,891
4	Jakarta	Indonesia	9,373,900
5	Karachi	Pakistan	9,373,900
6	Moscow	Russia	8,297,056
7	Istanbul	Turkey	8,260,438
8	Mexico City	Mexico	8,235,744
9	Shanghai	China	8,214,384
10	Tokyo	Japan	8,130,408
11	New York City	United States	8,008,278
12	Bangkok	Thailand	7,506,700

<http://www.nationsonline.org/oneworld/bigcities.htm>

หมายเหตุ: เป็นข้อมูลทะเบียนรายภูรือย่างเป็นทางการของห้องเรียน

10 ภูมิภาคมหานครที่มีประชากรมากที่สุดของโลก (Largest Metropolitan Areas in the World) ปี 2000

Rank	City/Country	Population (million)
1	Tokyo, Japan	28
2	New York City, United States	20.1
3	Mexico City, Mexico	18.1
4	Mumbai, India (Bombay)	18
5	Sao Paulo, Brazil	17.7
6	Los Angeles, United States	15.8
7	Shanghai, China	14.2
8	Lagos, Nigeria	13.5
9	Kolkata, India (Calcutta)	12.9
10	Buenos Aires, Argentina	12.5

<http://geography.miningco.com/library/weekly/aa072897.htm>

## อัตราประชากรที่ต่อสัญญาชุมชนเมืองของประเทศต่างๆ : ข้อมูลเมื่อ พ.ย. 2546

ประเทศ	ร้อยละ
Brazil	81
Germany	87
Great Britain	89
Japan	79
Sweden	83
Finland	68
US	77
Spain	78
India	28
Kenya	33
Singapore	100
Brunei	70
Malaysia	57
Thailand	22
Indonesia	41
Myanmar	28
Laos	23
Vietnam	24
Cambodia	16

หมายเหตุ: <http://www.students of the world.info/infopays/rank/popui12.html>.

การคาดการณ์ของนักวิชาการเช่น พีเตลล่า (Riccardo Petrella, Head of the Futures Assessment in Science and Technology-FAST, European Union) (ข้อมูลนั้น สมุทรณ์ 2543) ว่า ในอนาคตอันใกล้นี้โลกจะมีมหานครภูมิภาค (Regional Cities) ประมาณ 30 แห่ง โดยเมืองและภูมิภาคของเมืองเหล่านี้จะเป็นอาณาบริเวณที่มีประชากรอยู่อาศัยประมาณ 8-12 ล้านคน มหานครเหล่านี้จะเป็นแหล่งที่มีความมั่งคั่ง โดยมหานครเหล่านี้จะมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากกว่ารัฐชาติหรือประเทศของมหานครเหล่านี้ด้วยการเชื่อมโยงทางธุรกิจหรือโดยบรรษัทข้ามชาติ (Multi National Corporation) และจำเป็นที่รัฐจะต้องให้การสนับสนุนให้มหานครเหล่านี้เป็นเมืองที่แสดงบทบาทนำของประเทศ นั่นหมายถึงการสนับสนุนชิดชอบสามารถในการแข่งขันของเมืองซึ่งเท่ากับว่ารัฐจะสนับสนุนบรรษัทข้ามชาติเหล่านั้นที่มาตั้งสำนักงานใหญ่ในภูมิภาคมหานคร

อย่างไรก็ตามบริเวณโดยรอบของเมืองก็จะเป็นที่อยู่อาศัยของคนจนเป็นจำนวนมากที่ลั่น  
สายจากภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมและอพยพเข้ามาอาศัยในชุมชนเมือง จนกระทั่งอาณา  
บริเวณดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ภูมิภาคมหานคร (Metropolitan Region) ซึ่งจะมีประชากรโดยเฉลี่ย  
ประมาณ 15-20 ล้านคนและมีปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างมาก

### 3) การอยู่อาศัยของประชากรในชุมชนเมืองในสังคมไทย

มีการคาดการณ์กันว่าในปี ก.ศ. 2015 หรือ พ.ศ. 2558 ประเทศไทยจะมีจำนวนประชากรสูง  
ถึง 74 ล้านคนและนับวันจะมีการเชื่อมโยงติดต่อสัมพันธ์กันกับประเทศในภูมิภาคนี้มากขึ้นเช่น  
กับประเทศไทยฯ ลาว กัมพูชา มาเลเซียและจีนตอนใต้จนเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคนี้ซึ่งจะมี  
ประชากรในพื้นที่นี้ประมาณ 170 ล้านคน สำหรับในประเทศไทยปัจจุบันมีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ  
สำหรับผู้เรียนวิชาการบริหารชุมชนเมืองคือรัฐบาลได้มีนโยบายกระจายอำนาจการปกครองและ  
การบริหารออกไปยังภูมิภาคและชนบท ในลักษณะหนึ่งที่เห็นได้ชัดในช่วงที่ผ่านมาเมื่อไม่นานมี  
การมีกฎหมายพระราชบัญญัติสถาบันตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับใหม่ ในทางปฏิบัติ  
ได้มีองค์กรปกครองตนเองอย่างอิสระในนาม องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวนกว่า 7,000  
แห่ง อบต.เหล่านี้คงไม่มีใครปฏิเสธว่าจะไม่พัฒนาเป็นชุมชนเมืองต่อไปในอนาคต.

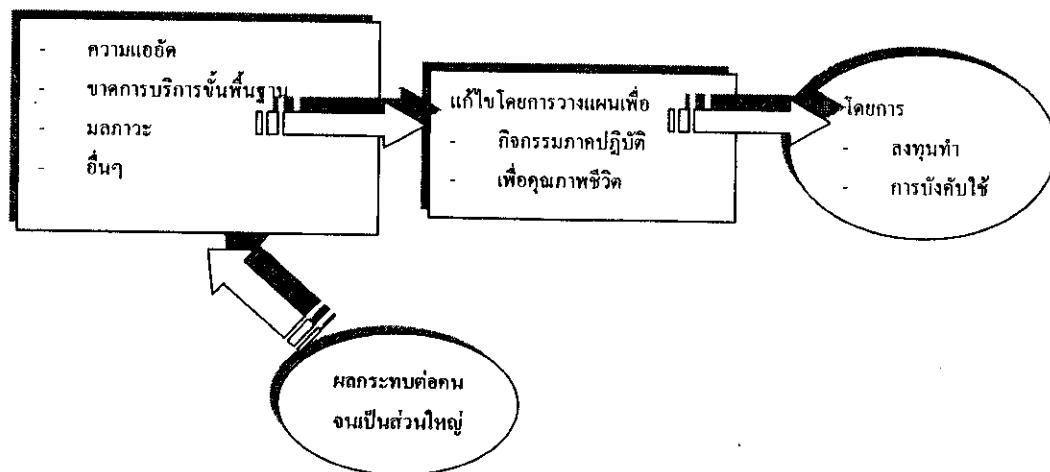
ในเบื้องต้นชุมชนนบทหนาแน่นที่มีอยู่เดิมคือสุขาภิบาล ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาไปเป็น  
ชุมชนเมืองมากกว่า อบต.นั้น ได้มีการประกาศยกฐานะสุขาภิบาลทั่วประเทศเป็นเทศบาลตำบล  
แล้วในช่วงที่ผ่านมา นั้นเป็นเครื่องชี้ชัดและชัดเจนขึ้นแนวโน้มและการกระตุ้นเตือนให้มีการบริหาร  
จัดการชุมชนเหล่านี้ยังชุมชนเมืองที่ได้มาตรฐานต่อไป

นอกจากนักอุปนัชานั้นในทำนองเดียวกันรัฐบาลได้มีการประกาศยกฐานะเทศบาลเมืองให้  
เป็นเทศบาลนครเพิ่มจากเทศบาลครรชีงใหม่ที่มีมาช้านานอีกหลายแห่ง เช่น เทศบาลนคร  
หาดใหญ่ เทศบาลครรนทบุรี เทศบาลครรราชสีมา เทศบาลครอนแก่น เทศบาลคร  
อุบลราชธานี เทศบาลครรชีงราย เป็นต้น โดยปัจจุบันได้ผ่อนคลายกฎหมายที่หลาย ๆ ประการและ  
หันมาเน้นเกณฑ์ประชากรในพื้นที่มากกว่า 50,000 คน สามารถอยู่ในข่ายการยกฐานะให้เป็น  
เทศบาลนครได้ นโยบายและสิ่งที่คำนึงถึงการไปแล้วเหล่านี้บ่งบอกถึงสภาพสังคมและชุมชนที่  
เปลี่ยนไปเป็นสังคมเมืองเพิ่มมากขึ้นในขณะที่สาระสำคัญของความเป็นชุมชนเมืองในแนวทางที่  
ควรจะเป็นยังคงเป็นข้อสังสัยและต้องติดตามกันต่อไป

4) ปัญหาปัจจุบันและแนวทางที่ควรคิดคำนึง

ในศตวรรษที่ 21 ปัญหาของมนุษย์โลกที่สำคัญยังคงสัมภานุชน์ต่างๆ มีสิ่งที่คิดคำนึงและท้าทายร่วมกันในประเด็นต่างๆ นอกจากปัญหาเศรษฐกิจ ปากท้องและความทิวทัศน์ให้แก่ปัญหาในด้านความยั่งยืนของสภาวะแวดล้อมของโลก, ความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม, แนวความคิดและโลกทัศน์ในการพัฒนา ซึ่งสิ่งที่ท้าทายตั้งกล่าวเป็นจะต้องแสวงหาแนวทางและวิสัยทัศน์ที่เหมาะสม

จากการที่ประชากรในโลกประสบปัญหาต่างๆทั้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แนวทางจุดเน้นของการแก้ไขปัญหางานของสังคมโลกจากการยอมรับในประชาคมนานาชาติ ในปัจจุบัน เช่น จาก World Bank, UNDP ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีที่ยั่งยืน (Sustainable Technologies), การสร้างชุมชนเมือง (Urbanization), และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน (Community-Based Natural Resource Management) โดยเฉพาะการจัดการชุมชนเมืองเป็นสิ่งที่จำเป็นเนื่องเป็นจากแนวโน้มพฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้คนที่เข้ามาอยู่รวมกันในชุมชนเมืองอยู่ตลอดเวลา แต่ก่อคุณคนที่ได้รับผลกระทบหรือเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดคือคนงานในเมืองที่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการ และการคุ้มครองแก้ไขอย่างเหมาะสม (ดูแผนภาพ)



ปัจจุบันและผลกระทบจากปัจจุบันในชุมชนเมือง

## 5) แนวคิดใหม่ในการบริหารชุมชนเมือง : การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ

การบริหารงานในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงการเพิ่มอำนาจของประชาชน การเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจเพื่อให้การบริหารนั้นประสบผลสำเร็จ การบริหารชุมชนเมืองในปัจจุบันจะไม่ประสบผลสำเร็จได้หากมิได้คิดคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และสังคม โดยรวมคือภาคประชาชน และแนวทางหนึ่งที่สำคัญคือการมีทุนทางสังคม

### 5.1 ทุนทางสังคม (Social Capital)

ทุนทางสังคมถูกใช้ครั้งแรกโดยฮันนีฟาน (Lyda Judson Hanifan) ในงานที่ศึกษาถึงระบบโรงเรียนในชนบทที่มีศูนย์กลางในชุมชนในปี 1916 และ 1920 ในงานดังกล่าวได้ใช้คำว่า Social Capital โดยหมายถึงสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้คนที่หมายถึง ไมตรีจิต มิตรภาพ ความเห็นอกเห็นใจ (Goodwill-Fellowship-Sympathy) และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interactions) ในระหว่างปัจจุบันที่ประกอบขึ้นเป็นหน่วยสังคม (Moobela 2003) ต่อมา มีการขยายโดยแนวคิดจากการศึกษาของโคลล์แมน และซอฟเฟอร์ ในปี ก.ศ. 1987 ( Coleman, and Hoffer 1987) ที่ได้ศึกษาวิจัยถึงปัจจัยทางสังคมและชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จในด้านการเรียนของเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งพบว่ามีข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญในกรณีเด็กที่มีผลการเรียนดีกับเด็กที่ผลการเรียนและพฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นต้นว่าจะพบปัจจัยด้านลักษณะวิธีการของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูพร่าสอน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ขยายวงกว้างไปจนถึงระหว่างครอบครัว ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กดังกล่าว ต่อมาแนวความคิดในเรื่อง "ทุนทางสังคม" นี้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายและในชุมชนที่ต่างกันก็จะมีผลจะมีความหมายไปในทิศทางเดียวกันในเชิงบวกและอาจอธิบายได้หลายความหมาย เช่น

คือความสัมพันธ์ ความเป็นสถาบัน และปัทสถานที่เป็นแนวทางสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จากการศึกษาโดยทั่วไปพบว่าความสามัคคีเป็นปีกแฉ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคมมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามทุนทางสังคมไม่เฉพาะแต่เป็นการรวมตัวกัน หรือความเป็นสถาบันของคนทั้งหมู่ เท่านั้น แต่รวมถึงเนื้อหาความสัมพันธ์ หรือปัจจัยที่ยึดโยงคนทั้งหมู่เข้าด้วยกัน

หรือหมายถึง ค่านิยม หรือ ปัทสถาน (Norms and Value) หรือลักษณะ โครงสร้างทางสังคมที่อ่อนนุ่มประโยชน์ในทางปฏิบัติ เช่น ลักษณะของการศึกษาอบรมในครอบครัว การเรียนและการศึกษาในโรงเรียน วิถีชีวิตในชุมชน ประชาธิปไตย

และการบริหารจัดการที่ดี (Democracy and Governance), การพัฒนาเศรษฐกิจ, และปัญหาที่สำคัญในสังคม

ในบางกรณีทุนทางสังคมจะเป็นสิ่งสำคัญที่ค่อยเก็บหนุนให้ชุมชนที่โอดเดี้ยงปิดบัง หรือซ่อนเร้นและปราศจากการถูกตรวจสอบในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง (เช่นขบวนการอาชญากรรม, การฟอกเงิน, ขบวนการทุจริตคอร์รัปชั่น ฯลฯ) เข้ามาร้ายเหลือหรือมีบทบาทในสังคมในทางที่ถูกต้อง

ในการพิที่สังคมที่มีความแตกต่างและมีความหลากหลายไม่เป็นปัญหาหรือมีอุปสรรคต่อการรวมตัวกันหรือในแง่การมีทุนทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมและชุมชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้อย่างไม่จำกัด โดยเฉพาะหากมีการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการเปิดเผยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ทุนทางสังคมจะเป็นประโยชน์ต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยรวมทั้งนี้เนื่องจากจะทำให้ประชาชนและองค์กรต่างๆ ทุกหมู่เหล่าได้ทราบนักและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน และให้ความร่วมมือกับทางการในการแสดงออกซึ่งอาจได้แก่การจัดเวทีเสวนา การจัดประชุมปรึกษา การระดมสมอง การขัดทำประชารัฐฯ ฯลฯ

การตรวจวัดทุนทางสังคมอาจต้องพิจารณาหน่วยที่ศึกษาว่าเป็นทุนทางสังคมในระดับไหน เช่นในสังคมอาจตรวจวัดระดับความไว้วางใจหรือปัทสถานบางอย่างของคนในสังคม นอกจากนี้อาจศึกษาถึงความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมในชุมชนนั้นๆต่อผลดำเนินการ เช่นระดับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เป็นต้น (Knack and Inglehart 1997, worldbank n.d)

สำหรับในองค์การ หรือหน่วยงาน ทุนทางสังคมจะพิจารณาจากลักษณะประภากฎการณ์ ระหว่างปัจเจกบุคคลภายในองค์การ หรือระหว่างหน่วยย่อยภายในองค์การ หรือระหว่างภายใน และภายนอกองค์การ หรือระหว่างองค์การ

อย่างไรก็ตาม ทุนทางสังคมภายในองค์การที่นักวิจัยเกี่ยวกับองค์การสนับสนุนศึกษาของศึกษา ในนาน องค์การที่ไม่เป็นทางการ (Informal Organization) เช่นการศึกษาของนักวิชาการในกลุ่มนุชช์สัมพันธ์ เช่น เอลตัน เมโย (Elton Mayo: 1880-1949) ในเรื่อง “Hawthorn Study” ที่ศึกษา ความจริงของอิทธิพลที่มีต่อปั้นสถานในการทำงานและผลงาน (Influence on Work Norms and Performance)

การศึกษาถึงทุนทางสังคมอาจหันไปศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการที่นำมาสู่โครงข่ายทางสังคม (Social Network) และการพิจารณาถึงตัวเนื้อหาของสายสัมพันธ์ (Ties) นั้น

ทิศทางที่ไปในทางเดียวกันกับการมีทุนทางสังคม และเป็นประโยชน์ในการอยู่อาศัยในชุมชนเมือง และความสำเร็จของการบริหารชุมชนเมือง ได้แก่ จิตสำนึกระหว่างความเป็นชุมชน (Sense of Community), ชุมชนที่มีความเป็นพื่นบ้าน (Neighborhood Community), จิตใจที่เป็นสาธารณะ (Public Mindedness), สังคมที่เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบได้ (Re-examining Society), สังคมที่โปร่งใส (Transparency Society), สังคมที่มีโครงข่ายสายใย (Social Fabric, Social Network), ความสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์ (Enhance Interaction) ฯลฯ

### ก) ประโยชน์ของทุนทางสังคม

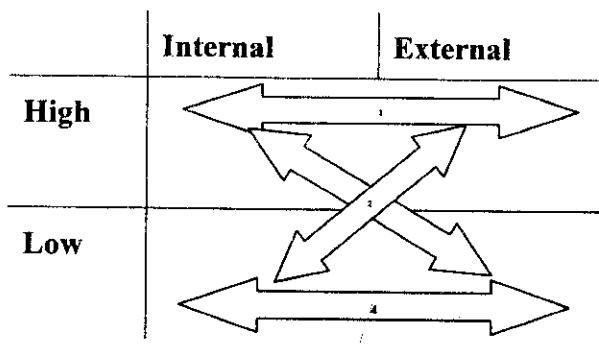
- 1) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงที่ดีมีคุณภาพและประยุกต์เวลาโดยอาศัยเครือข่ายงาน (Network Ties) สายสัมพันธ์ของชุมชน (Community Ties), โครงข่ายระหว่างองค์กร (Inter-Organizational Network)
- 2) การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ จากการสร้างองค์กรที่เข้มแข็งและจากการมีข่าวสารข้อมูลและการตัดสินใจร่วมกัน
- 3) ความสามัคคีกลมเกลียวกันในกลุ่มจากการมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและเข้มแข็งและมีโครงข่ายในสังคม (Social Network)

### ข) ความเสี่ยงของการมีทุนทางสังคม

- 1) เนื่องจากทุนทางสังคมต้องอาศัยเวลาในการสร้างและกระบวนการในการตัดสินใจต้องใช้การมีส่วนร่วม บางกรณีอาจล่าช้า หรือไม่สามารถทำหน้าที่ได้
- 2) อำนวยจากการมีโครงข่ายความสัมพันธ์ที่มากขึ้นจะลดลงจากเดิม เพราะการตัดสินใจจากโครงข่ายความสัมพันธ์ที่มากขึ้นจะต้องอาศัยความยินยอมจากสมาชิก (Actors) ใหม่ที่เพิ่มขึ้นด้วย
- 3) การยึดติดในสายสัมพันธ์ของกลุ่มที่มากเกินไปอาจมีผลด้านลบหรือตีกลับ ในแง่ของ การเปิดใจกว้างรับความเห็นจากภายนอก หรือทัศนคติการมีภูมิภาคนิยม (Parochialism) และการเฉยชา (Inertia) ต่อความคิดใหม่ๆ จากภายนอก

### ก) ทุนทางสังคมในชุมชนเมือง

แอดเดอร์ (Adler 1999) ได้กล่าวถึงการศึกษาของวูลค็อก (Woolcock) ( Woolcock 1998) ซึ่งได้เสนอการเคราะห์ผลดี-เสียของทุนทางสังคม ด้วยตาราง 2 คูณ 2 (two-by-two matrix) ระหว่างการเชื่อมโยงหรือทุนทางสังคมภายในกับภายนอก (Internal versus External types of linkage) และระหว่างกรณีของการเชื่อมโยงที่สูงและต่ำ (Cases with high versus Low linkage) โดยสรุปคือ



กรณีที่หนึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในและภายนอกสูง (high internal linkage, high external linkage) เป็นกรณีของสังคมที่กล่าวไว้คือว่ามีต้นทุนทางสังคมเดิม (stock of social capital) อยู่สูง และเป็นสังคมที่ทั่วไปต้องการให้เกิด

กรณีที่สองความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในสูงแต่ภายนอกต่ำ (high internal linkage, low external linkage) เป็นกรณีมีมั่นคงเหนี่ยวแน่นจากผลประโยชน์ (solidarity benefit) ของทุนทางสังคมนั้นอาจทำให้เกิดสภาพติดขัดต่อผลประโยชน์คับแคร夯เฉพาะกลุ่มเป็นหลักใหญ่ (parochialism) และส่งผลต่อส่วนรวมคือจะมีกลุ่มที่ค่อนข้างแยกตัวออกไปจากสังคมจนเกิดภาวะแตกกระจาย (fragmentation)

กรณีที่สามความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในต่ำแต่ภายนอกสูง (low internal linkage, high external linkage) เป็นกรณีที่เดอร์กาม (Emile Durkheim) เรียกว่า ภาวะ “Anomie” หรือสภาวะความไม่ปกติของบุคคลในสังคม (anxiety) เช่นการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ที่บุคคลมีการติดต่อ

สัมพันธ์กับภายนอกเพิ่มขึ้นนั้น แต่ความมั่นคงแห่งหนึ่งในชุมชน (community solidarity) กลับลดลงไปเรื่อย ๆ

กรณีที่สี่ความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในตัวและภายนอกต่ำ (low internal linkage, low external linkage) เป็นกรณีที่บุคคลมีลักษณะโดดเดี่ยว หรือกล่าวได้ว่ามีทุนทางสังคมอยู่ในระดับที่ต่ำมาก สังคมนั้นอาจอยู่ในภาวะที่ไม่น่าไว้วางใจหรือคนในสังคมไม่สามารถหันหน้าไปหาใครได้

#### ๔) มิติในด้านต่างๆของทุนทางสังคม

ในส่วนนี้จะประกอบด้วยลักษณะและมิติของทุนทางสังคมกลไกและกระบวนการสร้าง และการดำรงอยู่ของทุนทางสังคม, เป้าหมายและคุณค่าของการมีทุนทางสังคมดังนี้

##### 1) ลักษณะและมิติของทุนทางสังคม

ได้แก่ ความสามัคคีทางสังคม (Social Cohesion), ปฏิสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์ของสังคม (Social-Interact Enhancement), ความมั่นคงแห่งหนึ่ง (Solidarity), ความเป็นพี่เป็นน้อง (Fraternity) ความเหมือน (Unique), กิจกรรมทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Social Activity), สายสัมพันธ์หรือเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ (Formal or Informal Network-Ties), ความร่วมมือทางสังคม (Community Collaboration), ความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relations), สังคมที่มีปั้กสถานในการแลกเปลี่ยน (Social Exchange Norms), การพึ่งพาอาศัย (Symbiosis), การต่างตอบแทน (Reciprocity), ความไว้วางใจ (Trust), การไว้วางใจกันในสังคม (Social Trust), จิตสำนึกในการไว้วางใจและเชื่อใจกัน (Sense of Trust), สายสัมพันธ์ (Common-Ties), พันธะ (Bond), สะพานเชื่อม (Bridge), การประสานสังคม (Social Glue), สายใยที่ถักทอสังคม (Social Fabric), ความสัมพันธ์ในทางสังคม (Social Intercourse), สังคมที่มีความเป็นพี่น้องกัน (Social Neighbourhood), ชุมชนที่มีความเป็นพี่น้องกัน (Neighbourhood Community) ค่านิยมในการแบ่งปัน (Shared Value), ปั้กสถานทางสังคมที่ได้ผล (Effective-Social Norms), จิตสำนึกในการแบ่งปันกัน (Sense of Shared), จิตสำนึกในความเป็นชุมชน (Sense of Community), จิตสำนึกในความหวังแห่งและเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging), ชุดของการสมาคมกันในแนวราบหรือแนวตั้ง (a Set of Horizontal and Vertical Association), ชุดของค่านิยมในเชิงการแบ่งปัน (Sets of Shared Values), ความผูกพันมั่นหมายของชาวบ้านชาวเมือง (Civic

Engagement), ความซื่อสัตย์ (Honest), ทรัพยากรทางศีลธรรม (Moral Resource), จิตวิญญาณความเป็นชุมชน (Community Spirit), ความคาดหวังร่วมกัน (Mutual Expectation), โครงสร้างสายสัมพันธ์ (Soft Network), ความเข้มแข็งของสังคม (Social Strength), ไมตรีจิต-มิตรภาพ-ความเห็นอกเห็นใจ-การเกี่ยวพันทางสังคม (Goodwill-Fellowship-Sympathy-Social Intercourse), พันธะหน้าที่ที่มีต่อกัน (Obligation), กฎระเบียบร่วม (Common Rules), ระบบวิธีการตัดสินใจร่วมกัน (Co-determination System), เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นในบุญใจ (Altruism, Philanthropy), อาสาสมัคร (Volunteer), สินทรัพย์ของสังคม (Social Asset), ทรัพยากรส่วนรวม (Collective Goods)

## 2) กลไกและกระบวนการของการสร้างและการดำเนินอยู่ของทุนทางสังคม

การใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based), การให้ความร่วมมือ (Participation), กระบวนการกลุ่ม (Group Process), การรวมกลุ่ม (Group Formation), การบูรณาการ (Integration), การสร้างความร่วมมือ (Collaboration), การตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision Making), ความสัมพันธ์ภายนอก (Network) และภายใน (Trust) ที่สร้างขึ้น (External and Internal Relations), การประสานงาน (Co-operation), ทีมงาน (Team Work), ความไว้วางใจกัน (Trust), การไว้วางใจในสังคม (Social Trust), จิตสำนึกในการวางใจกัน (Sense of Trust), หุ้นส่วน (Shareholder), การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Assistance), เครือข่ายของสายสัมพันธ์ทางสังคม (Networks of Social Ties), การแข่งขันทางสังคม (Social Sanction), การยืนยันและการยอมรับในเหตุผล (Insist/Humble), การกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization), กระบวนการเรียนรู้โดยปฏิสัมพันธ์ (Learning Process through Interaction), วิธีการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocity), การบูรณาการทางสังคม (Social Integration), ผ่านทุนสารสนเทศเช่นภูมิปัญญาชาวบ้าน, ผู้นำ, ปัทสถานและความเชื่อของชุมชนเป็นตน (Public Capital - Community Knowledge, Human Capital, Norm and social belief), ผ่านวิธีการเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น, ในบุญใจกรุณา (Altruism, Philanthropy), อาสาสมัคร (Volunteer), ปัทสถานของการต่างตอบแทนกัน (Norms of Reciprocity), การรักษาการต่อต่อสัมพันธ์กันตามปกติ (Maintain of Regular Communication), การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Mutual Support), การะหน้าที่ที่มีร่วมกัน (Mutual Obligation), สายสัมพันธ์ (Common-Ties), พันธะ (Bond), สะพานเชื่อม (Bridge), การประสานสังคม (Social Glue), สายใยที่ถักทอสังคม (Social Fabric), ความสัมพันธ์ในทางสังคม (Social Intercourse), สังคมที่มีความเป็นพื่น้องกัน

(Social Neighbourhood), ชุมชนที่มีความเป็นพี่น้องกัน (Neighbourhood Community) ค่านิยมในการแบ่งปัน (Share Value), ปฏิสัตถាលะความเป็นสถาบัน (norms and institutions), สายสัมพันธ์หรือเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ (Formal or Informal network-Ties)

### 3) เม็ดหมายและคุณค่าของการมีทุนทางสังคม

สมรรถนะและจิตความสามัคคีของสังคม (Social Capacity), สมรรถนะในการรองรับ (Carrying Capacity), พลิตภาพของชุมชน (Productivity of Community), ศักยภาพของชุมชน (Community Potential), ความเข้มแข็งชุมชน (Community Strength), ความเข้มแข็งของสังคม (Social Strength), ความมั่นคงเหนียวแน่น (Solidarity), การขัดความยากจน (Poverty Eradication), การบรรเทาปัญหาความยากจน (Poverty Alleviation), การลดปัญหาชุมชน (Community's problem Alleviation), ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness), ธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance), การต่างตอบแทนกัน (Reciprocity), วัฒนธรรมอารยะ (Civic Culture), สังคมอารยะ (Civil Society), ทรัพยากรของสังคม (Social Resource), ทุนที่เกิดกับสังคม เช่น กองทุนการเงิน, ทุนมนุษย์ที่ดี มีศักยภาพ, ทุนทรัพยากรธรรมชาติที่ดี, และทุนอื่นๆ ในสังคม (financial fund, Human Capital, Natural Capital, and others Public Capital), กองทุนของสังคม (Social Fund), ความมั่นคงหรือเสถียรภาพทางสังคม (Social Stability), การประสานงานที่ดี (Co-operation), การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development), การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth), การลดต้นทุนในการติดต่อทางธุรกิจ (Reduction of Transaction Cost), ความสามัคคีในสังคม (Social Cohesiveness), ผลกำไรในการสมาคม (Associated Benefits), ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในคลัง-เพื่อเตรียมไว้ใช้งานต่อไป (Store of Social Capital Networks/ Shared Values/Trust) )

## 5.2 ) ธรรมาภิบาล, การบริหารจัดการที่ดี (Governance, Good Governance)

เมื่อไม่นานมานี้ คำว่า ธรรมาภิบาล หรือ การบริหาร (จัดการ) ที่ดี หรือทางราชการใช้คำว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Governance, Good Governance) ถูกนำมาใช้เพิ่มมากขึ้นในวงวิชาการ ในขณะที่ การบริหารที่เลว (Bad Governance) คือ ปรากฏให้เห็นมากขึ้น เช่น กัน โดยเฉพาะจะเป็นเรื่องที่นำมายื่นความชั่วรายในสังคม ในประชาชนโลกเช่นแหล่งเงินทุนที่บริจาคให้กับประเทศ

ที่ต้องการเงินทุนเพื่อการพัฒนาหรือสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศก็ได้เน้นหนักในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆทั่วโลกโดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีการปฏิรูปการบริหารเพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการที่ดีได้ถูกย้อมรับและกระหนกโดยทั่วไปทั้งในภาคธุรกิจ (Corporate Governance) ประชาชนโลก รัฐบาล ภาคเอกชน รัฐบาล ท้องถิ่น ฯลฯ

การบริหารจัดการที่ดีตามความหมายของเอสแคป (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific-ESCAP) (unescap n.d) หมายถึง “กระบวนการของการตัดสินใจและกระบวนการการตัดสินใจที่นำไปสู่การปฏิบัติ (หรือไม่นำไปปฏิบัติ) “[The process of decision-making and the process by which decisions are implemented (or not implemented)]

การศึกษาถึงการบริหารจัดการที่ดีจึงอาจศึกษาได้ทั้งในโครงสร้างที่เป็นทางการและโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ หรืออาจศึกษาในแง่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Actors) เช่นรัฐบาลซึ่งมักจะเป็นหนึ่งในผู้ที่เกี่ยวข้อง หรืออาจศึกษาในแง่ของระดับของการตัดสินใจ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นในพื้นที่ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจได้แก่ รัฐบาล, เจ้าของที่ดินที่ผู้มีอิทธิพล, สมาคมเกษตรกร, หอครรษณ์, องค์กรพัฒนาเอกชน, สถาบันวิชาการ, ผู้นำทางศาสนา, สถาบันการเงิน, พระคริสต์นิกาย, หน่วยทหาร ฯลฯ หรือหากเป็นสถานการณ์ในชุมชนเมือง ผู้เกี่ยวข้องก็อาจจะมีหลายรายและซับซ้อนยิ่งขึ้น

ผู้ที่เกี่ยวข้องที่ไม่ใช่รัฐบาล และหน่วยทหารอาจเรียกโดยรวมว่าเป็นภาคพลเรือน (Civic Society) ในบางสังคมหรือบางประเทศกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมอาจเป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมือง และในระดับชาติ หรือในชุมชนหรือการตัดสินใจที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้อิทธิพลจากจะนำไปสู่การคอร์รัปชัน(คุณภาพ: ผู้ที่จะต้องมีบทบาทในชุมชนเมือง)

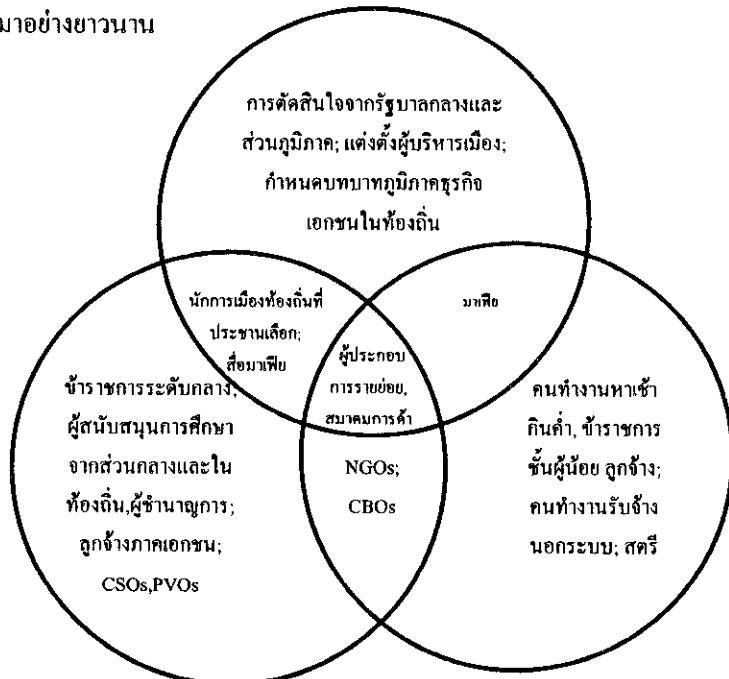
## ๖) ปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเมืองในยุคโลกกว้าง

ปัจจุบันนวัตกรรมทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร โทรคมนาคม ได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนทั้งที่บ้าน ที่ทำงานและที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากเทคโนโลยีดังกล่าวต่อวิถีชีวิตมีอย่างแย่แย่แน่นอน แต่อาจจะระบุถึงสาเหตุและผลกระทบที่ชัดเจน ได้ไม่นานนัก เพียงอาจกล่าวได้ว่าสังคมได้รับผลกระทบในทางที่ดีและร้าย (Utopia of

Dystopian Views) ในแง่ดีได้แก่ปัญหาในเรื่องผู้สูงอายุ, เพศ, บุคลิกภาพส่วนตัวจะได้รับการแก้ไข ส่วนในแง่ Lewin ได้แก่ ชนชั้นนำ (Elite) และผู้ที่ได้เปรียบอยู่แล้วในสังคมสามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวให้เป็นประโยชน์แก่ต้น ได้มากกว่าผู้ที่เสียเปรียบทั้งทางตรงและทางอ้อมในวงกว้าง ในระดับสากลยังมานำมาสู่ช่องว่างและความไม่เท่าเทียมกันอย่างต่อเนื่อง ในแง่การเมืองและการบริหารชุมชนเมืองสามารถกล่าวโดยภาพรวมได้ว่าได้รับผลกระทบความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดังกล่าวในแง่มุมต่างๆ เช่น การตัดสินใจจำเป็นต้องอยู่บนกฎระเบียบตลอดจนเขียนอยู่กับเทคนิควิชาการ โดยมีเป้าหมายในการติดต่อโดยตรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะมีลักษณะเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายมากยิ่งขึ้น ในลักษณะชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community) เป็นต้น (Beckers, D n.d)

### ชนชั้นนำในชุมชนเมือง :

- มีส่วนกำหนดทิศทางของเมืองทั้งที่ เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ
- มีการขัดตัวกันอย่างยาวนาน



### ชนชั้นกลางในเมือง

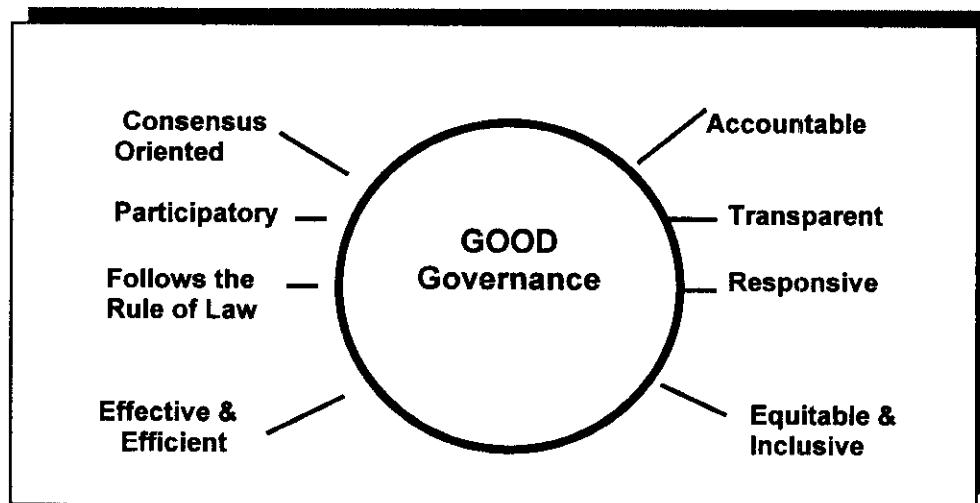
- ที่มีความเหมือน
- ที่ไม่สนใจ
- ที่ยังไม่ได้รวมตัว
- แต่มีศักยภาพในการสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

### คนจนในเมือง

- ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด
- ถูกเอารัดเอาเปรียบ
- แต่เริ่มนีการรวมตัวกัน

### แผนภาพแสดงผู้ที่มีบทบาทในชุมชนเมือง

โดยหลักแล้วการบริหารจัดการที่ดีอาจมีองค์ประกอบหลักอยู่ 8 ประการ ได้แก่ (unescap n.d) การมีส่วนร่วม (Participatory), การเห็นพ้องต้องกัน (Consensus Oriented), ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ (Accountable), ความโปร่งใส (Transparent), การสนองตอบ (Responsive), ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficient & Effective), ความเที่ยงธรรมและความ公允คุณ (Equitable & Inclusive), การปฏิบัติตามหลักนิติธรรม (Follows the Rule of Law)



องค์ประกอบหลักของ Good Governance

## 7. แนวคิดเมืองน่าอยู่'

เกณฑ์ความน่าอยู่อาศัยของเมือง โดยขององค์กรอนามัยโลก

องค์กรอนามัยโลก (World Health Organization-WHO) (World Health Organization 2004) แห่งสหประชาชาติได้กำหนดเกณฑ์ลักษณะของเมืองน่าอยู่ไว้อย่างน่าสนใจ 11 ประการซึ่งเน้นหนักไปในด้านสุขภาพอนามัยที่ดี เช่น

- 1) เป็นเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สะอาดปลอดภัย
- 2) เป็นเมืองที่มีระบบนิเวศน์ที่ดี มีความสมดุลทางธรรมชาติ อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน
- 3) เป็นเมืองที่มีชุมชน องค์กรชุมชนเข้มแข็ง เกื้อกูลกัน
- 4) เป็นเมืองที่มีประชาชนชาวเมืองเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง
- 5) เป็นเมืองที่ทุกคนได้รับการสนองตอบด้านความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตอย่างทั่วถึง

- 6) เป็นเมืองที่มีกีฬาโภเพื่อระดับความคิดเห็น ประสบการณ์ และทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ
  - 7) เป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจที่หลากหลายไม่ขึ้นกับเศรษฐกิจเพียงไม่กี่ชนิด
  - 8) เป็นเมืองที่มีการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม วิถีการดำรงชีวิต และมีเอกลักษณ์
  - 9) เป็นเมืองที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล
  - 10) เป็นเมืองที่มีระบบการบริการสาธารณสุขที่ทั่วถึง
  - 11) เป็นเมืองที่ประชาชนมีสุขภาพดี มีอัตราการเจ็บไข้ได้ป่วยต่ำ

## 7.1 เมืองน่าอยู่: ประเทศไทย

ปัจจุบัน สภាភปัญหาความอ่อนแองของระบบนิเวศของเมืองต่างๆ ในประเทศไทย  
ซึ่งเป็นผลพวงด้านหนึ่งจากการเติบโตของเมืองที่ไว้ระเบียบ และอีกด้านหนึ่งเกิดจากการ  
พัฒนาเศรษฐกิจในอดีต ที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดทำและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ  
ในกระบวนการผลิตและรูปแบบของการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ทำให้ทรัพยากรอันจำกัด  
ของประเทศไทยและสิ่งแวดล้อม ถูกใช้สอยและทำลายเสื่อมสภาพทั้งปริมาณและคุณภาพ  
จนเกือบหมดศักยภาพและยากที่จะฟื้นฟื้นมาใหม่

ในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทย (เช่นเดียวกับหลายประเทศ) เริ่มให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาเมืองแนวใหม่ คือการพัฒนาเมืองใหม่ให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน อันเป็นแนวโน้มนายเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาพื้นที่เมือง เพราะการพัฒนาในแนวทางนี้จะต้องมีการดำเนินงานที่ประสานและสนับสนุนสอดคล้องซึ่งกันและกันในหลาย ๆ ด้าน และหลายสาขาพร้อมๆ กันอย่างมีระบบ เป็นเชิงองค์รวม (Holistic Approach) คือกระบวนการพัฒนาที่มีการวางแผนครอบคลุมทั้งหมด แล้วแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องต้องกันทั้งในด้านประชากรทรัพยากร ตั้งแต่ด้านความชรรนชาติ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ทางกายภาพที่สร้างขึ้น (Built Environment) ทรัพยากรด้านศิลปะวัฒนธรรม ความรู้และวิทยากรสมัยใหม่ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนกระบวนการพื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรที่สร้างทดแทนใหม่ได้ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การสร้างจิตวิญญาณและคุณค่าของเมืองด้วยการให้ความสำคัญต่อการดำเนินรัฐบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ รวมถึงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เป็นผลของการจัดระเบียบใหม่ของโลกการค้าและเทคโนโลยี โดยมีกรอบกลยุทธ์เพื่อไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานราชการแรกที่มีบทบาทในเรื่องเมืองน่าอยู่ เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุข ได้นำแนวความคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพประชากรรวมเข้ากับเมืองแห่งสุขภาพตามข้อเสนอแนะขององค์กรอนามัยโลกภาคพื้นยุโรป ซึ่งได้จัดการประชุมชี้นำที่เมืองอิสตันบูล ประเทศตุรกี มากำหนดเป็นแผนปฏิบัติงาน โดยเชื่อมโยงสุขภาพคนเข้ากับเมืองแห่งสุขภาพ

ในระยะเวลาต่อมารัฐบาลอนามัยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้ประสานงานหน่วยงานทั้งหลายที่ทำเรื่องเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ โดยมีชุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเมืองหรือชุมชนในชนบท ให้สามารถอาศัยอยู่ได้อย่างเท่าเทียมกัน มีความสะอาดสวยงาม สะอาดถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและอย่างเกือบถูกกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม

## 7.2 ลักษณะสำคัญของเมืองน่าอยู่

ลักษณะสำคัญของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่นั้น จะถูกพสมพسانอยู่ในเรื่องราวดังๆ 5 ด้าน ด้วยกันกล่าวคือ

1. ด้านสังคม : เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีสังคมที่มีลักษณะเช่น

- ประชาชนได้รับการศึกษา รู้เท่าทันข่าวสาร
- มีบริการด้านสุขภาพและบริการที่จำเป็นอย่างพอเพียงและสะอาด
- มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- มีคืออาชญากรรม ยาเสพติดจำนวนน้อย
- ทุกคน ทุกฝ่ายในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง
- สิทธิของประชาชนได้รับการคุ้มครอง

2. ด้านสิ่งแวดล้อม : สิ่งแวดล้อมของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีลักษณะเช่น

- สามารถควบคุมของเสียในดิน ในน้ำ และในอากาศได้ และต้องไม่มีเสียงดังเกินไป

- เป็นเมืองที่ประชาชนมีจิตสำนึกรักและความภูมิใจในประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น
- ประชาชนมีทื่อยื้ออาศัยที่ได้มาตรฐานและราคาไม่แพง

### 3. ด้านเศรษฐกิจ : ภายในเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีลักษณะเช่น

- มีบรรยากาศที่ดีสำหรับการทำมาหากษาและการลงทุน
- ค่าครองชีพไม่แพงและประชาชนมีงานทำ

### 4. ด้านกายภาพ : เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีสภาพเช่น

- เป็นเมืองที่มีระเบียบ มีการจัดสรรการใช้ที่ดินที่เหมาะสม
- มีบริการของภาครัฐ เช่น น้ำ ไฟ ถนน โทรศัพท์ อ่าย่างเพียงพอต่อความต้องการ
- มีการเดินทางขนส่งที่สะดวก ปลอดภัย และไม่สิ้นเปลือง
- มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- มีระบบบำบัดน้ำเสียและการกำจัดขยะอย่างเหมาะสม

### 5. ด้านการบริการจัดการ : เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีลักษณะเช่น

- มีความโปร่งใสและยุติธรรม
- มีประสิทธิภาพและยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก
- ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกๆ ขั้นตอน

การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืนในสังคมไทย

ภายหลังเมื่อรัฐบาลได้มอบหมายให้สภาพัฒน์ฯ รวบรวมหน่วยงานที่ดำเนินการโดยนาย เกียร์ขึ้งกับเมืองน่าอยู่ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อที่จะ กำหนดกรอบและแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาให้เกิดเมืองน่าอยู่ขึ้นในประเทศไทย โดยกรอบ ดังกล่าวกำหนด

แนวทาง ไว้ 4 ประการ ได้แก่

- ประการที่ 1 ประชาชนต้องอยู่ในเมืองนี้ด้วยความพากเพียบ
- ประการที่ 2 เมืองจะต้องมีบริการพื้นฐานที่สะดวกสบายพอเพียงและทันต่อเวลา
- ประการที่ 3 ประชาชนต้องมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ
- ประการที่ 4 มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากแนวความคิดและองค์ประกอบในการสร้างเมืองให้น่าอยู่ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นหลายฝ่ายก็มักเกิดค่าถามตามมาว่า ในเมื่อมีแนวทางแล้ว ทำอย่างไรถึงจะสามารถสร้างความน่าอยู่ให้เกิดขึ้นกับเมืองได้ ดังนั้นคณะทำงานฯจึงนำเสนอแนวคิดของการจัดโครงสร้างเพื่อนำไปสู่เมืองน่าอยู่ อย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

### องค์ประกอบที่ 1

ว่าด้วยนโยบายและวิสัยทัศน์ของเมือง ตั้งแต่ชุมชนขนาดเล็กจนถึงเมืองใหญ่ของกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารของเมืองจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์นโยบายว่า อยากที่จะให้เมืองของท่านเป็นเมืองที่น่าอยู่อย่างไร โดยในการกำหนดนโยบายเพื่อให้ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ที่ดีของเมืองนั้น ในขั้นต้นผู้บริหารพึงกำหนดให้มีแผนพัฒนาภาค แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาที่อยู่อาศัย แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม เหล่านี้เป็นต้น และเมื่อมีแผนพัฒนาต่างๆเหล่านี้แล้ว ท้องถิ่นจำเป็นจะต้องมีเครื่องมือที่จะช่วยให้แผนดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้ได้ ฉะนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องจะต้องเป็นกฎหมายที่สอดรับกับนโยบายของท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดย กฎหมายหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติผังเมืองและพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ในขณะที่กฎหมายฉบับที่สนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถระดมความคิด ถือเป็นเครื่องมือที่ดีได้ เช่น พระราชบัญญัติการจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนา เป็นต้น

### องค์ประกอบที่ 2

เมื่อมีนโยบายและวิสัยทัศน์แล้ว การที่จะให้เป็นไปตามนโยบายและวิสัยทัศน์นั้นได้ จำเป็นที่จะต้องมีองค์กรบริหารจัดการ ซึ่งก็คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลหรือเทศบาลนครนั่นเอง องค์กรเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นส่วนบริหารอบต. หรือว่าองค์กรในระดับรัฐบาลจะมีภาระงานมาเป็นลำดับขั้น ซึ่งในที่นี้ถือว่าการดำเนินการต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามกรอบที่รัฐบาลกำหนด แต่ ขณะเดียวกันก็ยังมีองค์กรอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า "องค์กรมหาชน" หรืออาจจะเป็นในรูปของบรรษัท พัฒนาเมือง หรือบรรษัทพัฒนาพื้นที่ มาเป็นเครื่องมือ โดยที่การวิเคราะห์ใช้เครื่องมือเหล่านี้ด้องมองเรื่องผลตอบแทนในเชิงพาณิชย์ด้วยเห็นอนหนึ่งเป็นบริษัทเอกชน แต่ว่าเป็นของรัฐ ตัวอย่างขององค์กรพัฒนาเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น การเคหะแห่งชาติ การประปาครหลวง การประปาส่วน

ภูมิภาค การไฟฟ้าฯ ในที่สุดแล้ว ท้องถิ่นจะสามารถมีองค์กรพัฒนาได้เหมือนกัน บทบาทในการพัฒนาพื้นที่ของตน อาจจะได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่นหรือว่าร่วมระดมทุนกับภาคเอกชน ก็ได้

### องค์ประกอบที่ 3

ที่สำคัญที่สุดเมื่อมีนโยบายและมีรูปแบบการเป็นเมืองที่น่าอยู่แล้ว สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ เรื่องของเงิน เรายังว่าการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานของเมืองนั้น จะเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยเฉพาะการระดมทุนของท้องถิ่นในรูปแบบของการจัดเก็บภาษี เพราะในแนวความคิดเรื่องเมืองน่าอยู่นั้น ชุมชนใดต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกความสะดวก หรือสาธารณูปโภค-สาธารณูปการใด ท้องถิ่นนั้นก็จะต้องจ่ายเพื่อความสะดวกสบายเหล่านั้น เช่น ชุมชนแต่ละแห่งก็มีความต้องการถนนเพื่อเข้าสู่ชุมชนแตกต่างกัน ในพื้นที่เมืองอาจต้องการถนนขนาดใหญ่ที่แข็งแรง ในขณะที่ชุมชนชนบท ต้องการเพียงถนนทางเข้าหมู่บ้านเล็กๆ ฉะนั้น โครงสร้างการจัดเก็บภาษีของคนเมืองย่อมต้องสูงกว่าในชนบท เพราะผลตอบแทนที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ในสาธารณูปโภคต่างกัน แต่จากการศึกษาพบว่า การลงทุนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ในแต่ละจังหวัดของภูมิภาคท้องถิ่นของสามารถระดมทุนได้เพียงร้อยละ 7 ของงบที่จะต้องใช้พัฒนาทั้งหมด ในขณะที่องค์กรบริหารส่วนกลางจากรัฐบาล เช่น กรมชลประทานหรือว่ากรมทางหลวงนำเงินจากส่วนกลางไปลงทุนในท้องถิ่น ประมาณร้อยละ 20 นอกจากนั้น ประมาณร้อยละ 66 เป็นการลงทุนที่รัฐบาลส่วนกลาง ให้รัฐวิสาหกิจนำเงินจากภาครัฐไปลงทุนในท้องถิ่น ตัวเลขนี้แสดงให้เห็นว่า ทรัพยากรทางการเงินของท้องถิ่นอ่อนแอบมาก ท้องถิ่นจะเข้มแข็งได้ด้วยการมีวิสัยทัศน์ มีองค์กรที่ดี แต่ว่าขาดเงินจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

แนวความคิดและองค์ประกอบดังกล่าว จึงเป็นการสร้างภาพในอนาคตอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้คนนโยบายเรื่องเมืองน่าอยู่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้ หากทุกคนและทุกฝ่ายมีแนวทางการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ความสำคัญในการสร้างเมืองน่าอยู่นั้น ใช้ว่าต้องการเพียงสร้างเมืองให้มีรูปแบบที่สวยงาม หรือเทื่อนและสัมผัสได้เพียงภายนอกเท่านั้น แต่โดยหลักการแล้วเมืองน่าอยู่ จะต้องสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบท ให้สามารถใช้ชีวิตความเป็นอยู่ที่พอเหมาะสมแก่การดำรงชีวิต ตลอดจนยกระดับความรู้สึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่อยู่ให้ดีขึ้น เพราะท้ายสุดแล้วเมืองน่าอยู่ก็คือ "เมืองที่ประชาชนมีชีวิตอยู่ด้วยความพากเพียบ" นั่นเอง

### 7.3 เมืองที่น่าอยู่อาศัยของโลกในปัจจุบัน

ลำดับ	เมือง	ประชากรปี 1999	1999	2000
1 1	FUKUOKA	1,329,503	73	73
2 4	OSAKA	2,593,933	72	71
2 4	TAIPEI	2,639,169	72	71
3 1	TOKYO	11,937,433	68	73
5 3	SINGAPORE	3,893,600	66	72
6 7	BANDAR SERI BEGAWAN	45,900	65	69
7 9	GEORGETOWN	1,250,000	64	68
8 7	KUALA LUMPUR	1,420,000	63	69
9 6	HONG KONG	6,843,000	62	70
9 15	SHANGHAI	13,075,000	62	57
11 13	CHIANG MAI	425,800	60	59
11 12	KAOHSIUNG	1,462,674	60	62
13 17	BANGKOK	9,114,852	59	55
13 10	SEOUL	10,147,101	59	63
15 17	KUCHING	350,000	58	55
15 10	PUSAN	3,773,138	58	63
17 16	BEIJING	12,234,000	57	56
18 17	DAVAO CITY	1,134,000	56	55
19 22	CEBU CITY	662,299	54	54
20 23	GUANGZHOU	6,741,400	53	53
21 29	CHONGQING	30,596,900	52	43
21 29	COLOMBO	935,000	52	43
21 17	HANOI	2,356,000	52	55
24 14	MACAU	435,317	51	58
25 25	METRO MANILA	10,208,290	49	50
26 27	BANGALORE	5,200,000	48	45
26 24	ISLAMABAD	810,000	48	51
28 26	BANDUNG	1,839,755	47	48
29 28	JAKARTA	9,489,024	46	44
30 29	DELHI	13,418,000	45	43
31 17	HO CHI MINH	3,600,000	43	55
31 29	PHNOM PENH	999,804	43	43
31 35	SURABAYA	2,824,838	43	38

ในปี ก.ศ. 1999, 2000 ในทวีปเอเชียมีเมืองที่น่าอยู่อาศัยตามการจัดอันดับของนิตยสาร เอเชียวีคที่สำรวจจาก 36 ภูมิภาคที่เป็นศูนย์กลางที่สำคัญๆ ในเอเชีย เรียงตามลำดับได้ตามตาราง ข้างต้น (ASIAWEEK 2000)

จากการที่เมืองฟูกูโอะกะ ซึ่งเป็นเมืองบนเกาะ Kyushu ทางใต้ของญี่ปุ่นเป็นเมืองที่น่าอยู่ อาศัยที่สุด (FUKUOKA, Over all rank: 1, Asia's Best Cities 1999: ASIAWEEK) เมื่อพิจารณา เกณฑ์การตัดสิน จะเห็นได้ว่าใช้เกณฑ์มาตรฐานของความเป็นอยู่ในชุมชนเมืองเป็นหลักดังจะเห็น ว่าเกณฑ์ของสิ่งอำนวยความสะดวกของความเป็นเมือง ความปลอดภัย สุขภาพอนามัย และ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนอัตราความเริ่ยญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และค่าครองชีพ ซึ่งโดยรวมแล้วเป็น เกณฑ์ที่จะพิจารณาตัดสินว่าเมืองนั้นมีความน่าอยู่มากน้อยเพียงใด และเมื่อนำคะแนนที่ได้รับจาก 15 เกณฑ์ มารวมกันจึงได้คะแนนโดยรวม (Overall Score) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เกณฑ์ความน่าอยู่อาศัยของเมือง: Asiaweek Magazine

เกณฑ์	ผลรวม	ลำดับ
1) รายได้เฉลี่ย (\$)/ปี	35,043.99	3(5)
2) ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	318.01	3(19)
3) อัตราส่วนของราคาที่อยู่อาศัย: รายได้ 2	7.67	10(10)
4) เดินทางไป: ประชากร 1,000 คน	19.5	1(4)
5) รถภาวะ 3	28	3
6) อัตราจำนำบ้านหนด: ถนน (กม.)	74	9(15)
7) อัตราอาชญากรรม: คน 10,000 คน	333.5	37(35)
8) จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์: 1,000 คน	795	4(10)
9) อัตราเงินเดือ	0.5	-
10) อัตราการเริ่ยญก้าวหน้าของ GDP	42	34
11) อัตราการว่างงาน	4.60	15
12) ขนาดของชั้นเรียนโดยเฉลี่ย	31.9	11
13) อายุขัยเฉลี่ย	80.5	1
14) ระยะเวลาในการเดินทางโดยเฉลี่ย	45	20
15) โทรศัพท์: ประชากร 1,000 คน	677	4
คะแนนรวม	73	1

หมายเหตุ : 1. รายจ่ายของรัฐต่อหัว กิโลเป็น \$ 2. ราคากล่องของที่อยู่อาศัยหารด้วยราษฎรให้เหลือต่อคน  
 3. สิ่งแขวน漂浮 (suspended particles) / กิวบิกเมตร ( m<sup>3</sup>)  
 4. ตัวเลขในวงเล็บคือลำดับที่จัดในปี 2000

## 8. การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสังคมโลกและสังคมเมืองที่เกิดปัญหาต่อประเทศกำลังพัฒนา

เมื่อพิจารณาในสังคมโลกพบว่ามีความเปลี่ยนแปลงในความแตกต่างระหว่างสังคมในประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนาในทิศทางที่เดรยวัลส์หับประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาไปสู่แนวทางของเศรษฐกิจกระแสหลัก(ตามประเทศที่พัฒนาแล้วในค่ายทุนนิยมเสรี) ต้องตกอยู่ท่ามกลางความเดรวยและปัญหาด้านๆ อีกทั้งหลักไม่พ้น จากการศึกษาของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ในรายงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปี 2542 (Human Development Report 1999-HRD'99) ที่มีรายงานเน้นหนักจากผลของโลกาภิวัตน์ต่อประเทศกำลังพัฒนาและมีสถิติที่สำคัญดังนี้

ตารางแสดงความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสและการลงทุนข้ามชาติโดยตรง (Foreign Direct Investment-FDI): ข้อมูลในปี 1997

	กลุ่ม 20% ที่รวยที่สุด	กลุ่ม 20% ระดับกลาง	กลุ่ม 20% ที่จนที่สุด
สัดส่วน GDP โลก	86%	13%	1%
สัดส่วน Export & Service	82%	17%	1%
สัดส่วน FDI	68%	31%	1%

ปัจจุบัน (2001) ช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน ไม่ใช่ 5:1 แต่เป็น 390:1 และจะยิ่งมากขึ้นด้วยการปฏิวัติด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและพันธุกรรม (IT and Genetic Revolution) และในไม่ช้าซึ่งว่างดังกล่าวจะขยายมากกว่า 1000:1 เท่า (Jean Enriquez 2001)

นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์มีปรากฏการณ์ที่สำคัญต่อสังคมโลก กล่าวคือ

- สังคมโลกถูกเปลี่ยนเป็นสังคมยุคสารสนเทศ (Information Age) การที่คนจะรู้จัก Internet ครบ 50 ล้านคน ใช้เวลาเพียง 2 ปี ในขณะที่ TV ใช้เวลา 13 ปี แต่สำหรับวิทยุซึ่งพัฒนาเร็วสุด นั้นจะใช้เวลาถึง 50 ปี
- โลกาภิวัตน์นำไปสู่สังคมตะวันตกทั้งนี้เนื่องจาก 80% ของ Internet จะเป็นภาษาอังกฤษ แต่ประชากรโลกที่พูดอังกฤษมีน้อยกว่า 10%
- การเคลื่อนย้ายเงิน (การลงทุน) วันละกว่า 1.5 ล้านล้านдолลาร์สหรัฐ และจะทำได้ง่ายที่สุดและมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมาก จากปี 1950 จนถึงปี

1995 เพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าเมื่อเทียบกับการเคลื่อนย้ายคน (นักท่องเที่ยว) จาก 260 ล้านคนในปี 1980 เป็น 590 ล้านคนในปี 1996 เพิ่มเพียง 1 เท่าตัวเท่านั้น

- อายุคาดเฉลี่ยของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มจาก 53% ในปี 1975 เป็น 62% ในปี 1997
- อัตราการรู้หนังสือเพิ่มจาก 48% ในปี 1975 เป็น 76 % ในปี 1997
- อัตราการตายของหารกแรกคลอดคลองจาก 149 คน:พันคนในปี 1975 เป็น 85 คน พัน:คน ในปี 1997

## สรุปท้ายบท

ในบทที่ 1 นี้ได้กล่าวถึง การอยู่อาศัยของประชาชน โลกในชุมชนเมือง ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างจากสังคมในชนบท ก่อให้เกิด คนในชุมชนเมืองจะมีความเป็นอยู่ที่หนาแน่น และมักจะมีปัญหาต่างๆ มากmany ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งแนวโน้มการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว จนส่งผลกระทบต่อสังคมและคุณภาพชีวิต เช่น ปัญหาอาชญากรรม ความรุนแรง มาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชน

ซึ่งแนวทางที่จะสามารถแก้ไขปัญหาชุมชนเหล่านี้ได้ ประการแรกคือการมีทุนทางสังคม หรือโดยอาศัยความร่วมมือของผู้อยู่อาศัยในชุมชน เช่น บทบาทของครอบครัว บทบาทของสถานศึกษาต่างๆ เพื่อสร้างโครงข่ายในสังคม (Social Network) จนเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนได้ และจะสามารถช่วยลดปัญหาทางสังคม เช่น อาชญากรรม ต่างๆ แต่ปัญหาของทุนทางสังคมคือ ทุนทางสังคมต้องอาศัยกระบวนการในการตัดสินใจร่วมกัน และอาศัยการยินยอมจากสมาชิก จึงทำให้ล่าช้า และบางครั้งไม่สามารถตัดสินใจร่วมกันได้

ในทำนองเดียวกันการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) หมายถึงกระบวนการของ การตัดสินใจที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับผู้ที่มีบทบาทในการตัดสินใจ เช่น รัฐบาล สมาคม องค์กรต่างๆ

นอกจากนี้แนวทางที่ประเทศไทยและหลาย ๆ ประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน เมือง คือ การพัฒนาเมืองใหม่ให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินงานที่ประสานและสนับสนุนสอดคล้องซึ่งกันและกันในหลาย ๆ สาขา อย่างนี้ระบบเป็นเชิงองค์รวม (Holistic Approach) ซึ่งทุกคนทุกฝ่ายจะต้องมีแนวทางปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน เพื่อจะสามารถขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้อย่างยั่งยืน

## คิดและวิเคราะห์ท้ายบท

- โฉมภัยวัตน์และห้องถินภัยวัตน์คืออะไรและมีสาระสำคัญอย่างไรต่อชุมชนเมือง
- สภาพความเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มในการรวมตัวกันอยู่อาศัยของพลดเมืองโลกเป็นเช่นไร ด้วยเหตุผลใด
- ประชารถของโลกจะอยู่อาศัยในชุมชนเมืองอย่างมีความสุขได้อย่างไร เป็นหน้าที่ของใคร ให้ความแสดงตนทางและความรับผิดชอบแค่ไหน อย่างไร ในโลกปัจจุบัน
- ตัวชี้วัดมาตรฐานความน่าอยู่อาศัยของชุมชนเมืองในปัจจุบันควรจะเป็นเช่นไรและเกณฑ์นิตยสารเอเชียเวิคที่ใช้จัดลำดับความน่าอยู่อาศัยของเมืองในเอเชีย
- การบริหารจัดการที่ดี และทุนทางสังคมมีอะไรที่เป็นสาระสำคัญและความเกี่ยวข้องกับคนในฐานะที่เป็นพลเมือง หรือในฐานะที่เป็นสมาชิกชุมชนอย่างไร
- ทิศทางเดียวกันในเบื้องของการอยู่อาศัยร่วมกันในสังคมและชุมชนอย่างมีความสุข
- โฉมภัยวัตน์ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชนเมืองในประเทศไทย ต่างๆ อย่างไร